

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OŁTARZ BOCZNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA

Z CERKWI PRAWOSŁAWNEJ P.W. ŚW. MIKOŁAJA

w Zabłociu

powiat bialski

diecezja lubelsko – chełmska

12.01.2023

2006 1105 06

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. Arkadiusz Bojczuk
Kierownik Delegatury w Białej Podlaskiej

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal

Konservator dzieł sztuki

Upr. konserwatorskie 20/K/97

Nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

LUBLIN

styczeń 2021

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

• OPIS

Ołtarz boczny w formie architektonicznej przyściennej z ikoną „Św. Mikołaj”.

Wymiary ołtarza 362 x 194 cm.

Ikona w ołtarzu wym. 140 x 116 cm.

Technika ikony: olej na desce, złoczone tło

Rama ikony drewniana, złoczona.

Czas powstania początek XX w., ok. 1907 r.

Ołtarz boczny – jest to forma architektoniczna przyścienna jednoosiowa. Dolna część w formie cokołu zwieńczonego gzymsem gierowanym. W płycinie cokołu zdobiona złotym, snycerskim detalem roślinno geometrycznym w postaci dwóch płycinek rozdzielonych rozetą w centrum. Nastawa flankowana z obu stron dekoracyjnymi kolumnami, zwieńczona gierowanym belkowaniem. Ołtarz zwieńczony na szczycie złotym detalem w formie stylizowanej woluty z liścia akantu.

Ołtarz wykonany z drewna polichromowanego w kolorze białym, z detalem złotym. Całość ustawiona na drewnianym dwustopniowym podeście w kolorze niebieskim.

Ikona „Św. Mikołaj” – w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego od góry łukiem. Kompozycja centralna, jednopostaciowa, statyczna. W centrum przedstawienia postać św. Mikołaja „en face” ukazana do pasa. Prawa ręka uniesiona w geście błogostawieństwa, w lewej trzyma księgę. Święty ubrany w szaty liturgiczne w kolorze czerwonym ze złotym ornamentem. Na ramionach założony biały omoforion ze złotą lamówką i złotym haftem krzyży. Na głowie złota mitra. Siwe włosy i broda. Wyraz twarzy poważny, wzrok skierowany prosto. Wokół głowy złoty, ornamentalny nimb. Tło bogato grawerowane, z ornamentem roślinno-geometrycznym, złoczone. Całość zamyka złoczone i emaliowane bordiura.

Ikona oprawiona w drewnianą, profilowaną i złotą ramę.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Obiekt znajduje się w świątyni czynnej, w której systematycznie odbywają się nabożeństwa.

Świątynia jest murowana, w latach 70. XX wieku w cerkwi prowadzone były szeroko zakrojone prace remontowe. W 1989 w cerkwi odnowione zostało pokrycie dachowe, zaś cztery lata później odmalowano wnętrze świątyni.

Ołtarz wraz z ikoną wymagają przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich.

Architektura była kilkakrotnie przemalowana. Na powierzchni widoczne są grube smugi farby.

Widoczne są otwory wylotowe po drewnoładach.

Złocenia są w złym stanie, widoczne spękania i odpryski gruntu. Znaczne przetarcia złota, aż do czerwonego pulmentu wynikają z niewłaściwych sposobów czyszczenia obiektu.

Widoczne pęknięcia struktury w miejscach łączeniach desek struktury.

Podest i dolny pas bazy ołtarza przemalowany na niebiesko.

Warstwa malarska ikony mocno zabrudzona, werniks pożółkły, widoczne drobne ubytki w warstwie malarskiej i w gruncie. Przetarcia warstwy malarskiej. Złote tło ikony w dość dobrym stanie. Rama zabrudzona, widoczne ubytki w gruncie, odspojenia i spękania. Złoto poprzecierane.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OLĘTARZ

Pierwszym etapem prac będzie wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej dokumentującej stan zachowania obiektu.

Następnie zostaną wykonane odkryvky na powierzchniach przemalowanych polichromii w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki. Wyniki badań zostaną przedstawione komisji konserwatorskiej w celu akceptacji oryginalnego koloru.

Powierzchnia olętarza zostanie oczyszczona chemicznie i mechanicznie obiektu z wtórnych warstw farby. Oczyszczanie wykonane zostanie chemicznie preparatami do usuwania przemalowań olejnych jak Tirolak lub Remosol, soraz mechanicznie skalpelami, nożami szewskimi i cykliną.

Jednocześnie podklejone zostaną odpojęte partie oryginalnej malatury i złocień. Podklejanie wykonane zostanie wodną dyspersją poliocetanu winylu (POW). Po odstąpieniu oryginalnej warstwy farby, powierzchnia zostanie doczyszczona z zabrudzeń. Wykonane zostaną niezbędne prace stolarskie polegające na wzmocnieniu struktury, uzupełnieniu brakujących lub uszkodzonych elementów snycerki drewnianej. Uzupełnienia wykonane zostaną z drewna tego samego gatunku co drewno użyte oryginalne.

Wykonana zostanie dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.

W miejscach osłabionych np. wskutek działania wilgoci, wykonane zostanie wzmocnienie strukturalne drewna 5 % roztworem żywicy Paraloid B 72 w toluenie.

Drobne ubytki podłoża zostaną uzupełnione akrylową szpachlą do drewna w kolorze drewna oryginalnego. Uzupełnione zostaną grunty kredowo-klejowe. Powierzchnia gruntu zostanie opracowana na mokro i na sucho.

Na powierzchniach malowanych położona zostanie izolacja alkoholowym roztworem szelaku (politura) w celu zmniejszenia chłonności uzupełnień i wyrównania powierzchni malatury.

Wykonane zostaną rekonstrukcje złocień złotem płatkowym 23³/₄K zgodnie z ich pierwotnym układem.

Wykonane będzie scalenie i retusz naśladowczy partii polichromii.

Przez cały czas trwania prac prowadzona będzie dokumentacja fotograficzna, rysunkowa i opisowa wykonywanych zabiegów konserwatorskich.

IKONA

Ikona zostanie oczyszczona delikatnie z kurzu. Odspajające się malarstwo zostanie zabezpieczone, poprzez podklejenie tuszczącej się warstwy malarskiej i syjących się gruntów.

Wykonana zostanie dezynfekcja i dezynsekcja deski podobrazia preparatami dedykowanymi (Lichenicida, Xyrein)

Warstwa malarska zostanie oczyszczona z pociemniałego i pożółkłego werniksu preparatem dobranym na podstawie prób skuteczności. Złocenia zostaną oczyszczone wstępnie gumką w proszku. Po wstępnym oczyszczeniu podjęta zostanie decyzja w sprawie dalszej ingerencji w złoczone partie tła.

Wykonane zostaną uzupełnienia ubytków warstwy gruntu na licu ikony do wysokości warstwy malarskiej. Powierzchnia kitów zostanie opracowana zgodnie z fakturą powierzchni oryginału. Wykonany zostanie retusz uszkodzonych partii złotego tła złotem płatkowym.

Całość pokryta zostanie werniksem retuszującym po czym wykonany zostanie retusz warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego w technice olejno – żywicznej. Po wypunktowaniu ikona zostanie zabezpieczona werniksem końcowym damarowym.

W trakcie trwania prac konserwatorskich prowadzona będzie dokumentacja wykonanych zabiegów.
Wszystkie zmiany programu prac konserwatorskich uzgodnione zostaną z przedstawicielami WUOZ.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

OŁTARZ

1. Wykonanie badań obiektu: stanu zachowania drewna.
2. Wykonanie odkrywek i badań kolorystyki pierwotnej.
3. Usunięcie przemalowań metodami chemicznymi przy użyciu preparatów Remosol, Tirolak, oraz mechanicznie.
4. Dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.
5. Podklejenie odspojonej warstwy malarskiej i partii złoczonych dyspersją wodną POW.
6. Wykonanie niezbędnych prac stolarsko – snycerskich: wzmocnień, uzupełnienie brakujących elementów snycerki drewnianej, rekonstrukcja detali brakujących.
7. Założenie kitów akrylowych na partiach drewna z malaturą.
8. Impregnacja – wzmocnienie strukturalne osłabionych partii drewna poprzez zaimpregnowanie 5% roztworem żywicy Paraloid B 72.
9. Oczyszczenie partii złoczonych przy użyciu gumki oraz środków powierzchniowo czynnych (Contrad 2000).
10. Usunięcie zdegradowanych i odspojonych gruntów.
11. Wykonanie uzupełnień gruntów kredowo-klejowych.
12. Opracowanie powierzchni gruntu na mokro i na sucho.
13. Położenie izolacji szelakowej na kitach w partiach polichromowanych.
14. Wykonanie złoczeń na elementach snycerskich złotem płatkowym (23%K) zgodnie z pierwotnym układem
15. Wykonanie retuszu naśladowczego, scalenie kolorystyczne warstwy malatury emalią akrylową do drewna o wykończeniu satynowym, dobarwianą relcznie do koloru oryginału.

IKONA

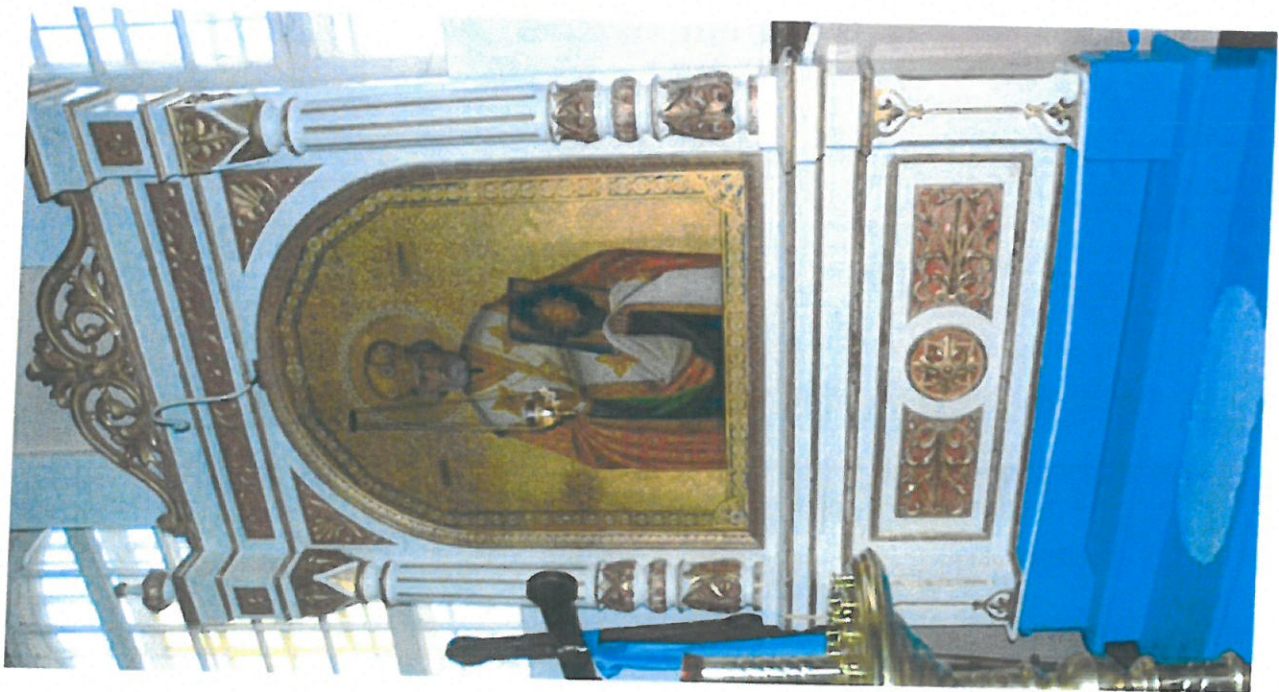
1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania
2. Podklejenie łuszczącej się i odspojonej warstwy malarskiej i gruntu (dyspersja wodna POW).
3. Dezynfekcja i dezynsekcja deski podobrazia preparatami dedykowanymi (Lichenicida, Xyrein)
4. Oczyszczenie warstwy malarskiej z brudu i pozostałego werniksu preparatami dobranymi na podstawie wykonanych prób wrażliwości warstwy malarskiej (Contrad 2000)
5. Delikatne oczyszczenie złotego tła ikony metodą gumowania – gumką w proszku.
6. Uzupełnienie ubytków warstwy gruntu do wysokości warstwy malarskiej – grunty kredowo-klejowe.
7. Opracowanie powierzchni kitów zgodnie z powierzchnią oryginału.
8. Retusz złoczeń tła ikony złotem płatkowym.
9. Wykonanie podmalówki kolorystycznej na kitach.
10. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem pośrednim.
11. Punktowanie warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego techniką olejno-żywiczną.
12. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem damarowym końcowym.

13. Wykonanie dokumentacji przebiegu prac.

Małgorzata Podgórska-Makal

mgr Małgorzata Podgórska-Makal
nr dyplomu ASP w Warszawie 4997
upr. konserwatorskie. 20/K/97
20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7
tel. 501030663, 501030687

Lublin 25 styczeń 2021

Fot. nr. 1 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ołtarz boczny p.w. św. Mikołaja, stan istniejący. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal

Fot. nr. 2 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ołtarz boczny p.w. św. Mikołaja, stan istniejący. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal

Fot. nr. 3 Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski, ikona św. Mikołaj, stan istniejący. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal